

УДК: 37.091.2(480)

ВАГІНА Оксана Миколаївна –
аспірант кафедри педагогіки
та освітнього менеджменту

Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
e-mail: ivanvagin2017@gmail.com

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ОРГАНІЗАЦІЇ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ШКОЛАХ ФІНЛЯНДІЇ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Інтеграційні процеси, що відбуваються сьогодні у всіх сферах українського суспільства, потребують невідкладного вдосконалення вітчизняної системи освіти з метою забезпечення можливостей її входження у світовий освітній простір на паритетних засадах. Особливо актуальним у визначенні напрямку сьогоденних освітніх змін стає аналіз світового досвіду щодо існуючих освітніх парадигм, фундаментальних принципів, методологічних підходів у конструюванні змісту, форм і методів навчання, впровадженні інноваційних технологій для забезпечення якості системи освіти в цілому й музичної освіти та виховання зокрема.

У такому контексті особливий інтерес становить система освіти Фінляндії, яка на сьогодні, на думку фахівців, є однією із найефективніших, її вивчають у всьому світі. Успішність та висока результативність фінської системи освіти – це тривалий та кропіткий процес, що наполегливо здійснюється протягом останніх десятиліть. Багато країн світу наразі звертаються до досвіду Фінляндії, яка, за загальним визнанням експертів у сфері освіти, є однією з найкращих та займає провідне місце у Європі за якістю навчання, конкурентоспроможністю своїх випускників.

З початку реалізації освітніх реформ (вже більше 40 років), Фінляндія відома, як країна з однією із найкращих систем освіти на планеті, яка не базується на централізованій моделі (що практикується в більшості західних країн), а впроваджує в освітній процес власну систему освіти і виховання, яка базується на наступних критеріях: рівність, безкоштовність, індивідуальність, практичність, довіра, добровільність, самостійність.

Втілення феномену успішності освітньої системи Фінляндії співпало у часі з глобальними змінами на шляху до створення європейського інформаційного суспільства та реформуванням української загально-освітньої галузі, а відтак, дослідження нової освітньо-виховної моделі Фінляндії та можливостей використання її найвагоміших

результатів, може стати дієвим початком реконструкції загальної освіти України [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Українськими та зарубіжними науковцями накопичено певний досвід щодо вивчення сучасної фінської системи освіти. Так, Л. Волинець проаналізувала передумови створення якісної освіти Фінляндії; особливостям організації дошкільної та шкільної освіти Фінляндії, підготовки вчительських кадрів та організації шкільної системи в країні присвячені дослідження В. Бутової, С. Гринюк, К. Котун; Е. Вільчковський дослідив систему фізичного виховання учнів у Фінляндії. Серед фінських науковців, що звертались до вивчення фінської системи освіти, цікавим для нас стали праці П. Донда (P. Dond), Л. Крокфорса (L. Krokfors), Т. Ланкінена (T. Lankinen), які розглядали питання становлення та реформування системи педагогічної освіти.

Американські науковці А. Харгрівс (O. Hargreaves) і Д. Ширлі (J. Shirley), досліджували проблеми удосконалення шкільної освіти та проаналізували фінський досвід щодо подолання протиріччя у сучасній освіті та вихованні [6].

Аналіз наукової літератури з зазначеної проблеми показав, що висвітлення особливостей музичного виховання школярів у контексті становлення сучасної освітньо-виховної моделі Фінляндії все ще не стало предметом спеціального дослідження вітчизняних науковців, а серед зарубіжних наукових публікацій поки що відсутні праці, які б цілісно розкривали систему організації у школах Фінляндії саме музичної системи освіти і виховання школярів.

Мета статті – ретроспективний аналіз процесу організації музичного виховання Фінляндії як у спеціалізованих музичних, так і у загальноосвітніх школах

Виклад основного матеріалу. Багато країн світу наразі звертаються до досвіду Фінляндії, яка займає провідне місце у Європі за якістю навчання, конкурентоспроможністю своїх випускників та за загальною статистикою щодо розвитку обдарованості дітей. Сьогодні Фінляндію вважають лідером за рядом ключових

показників загального розвитку, зокрема там навчається більше музикантів на душу населення, ніж у будь-якій країні світу.

Одним із факторів успіху фінської музичної освіти є здатність змінюватися з часом. В основу державної програми музичної освіти і виховання дітей покладено музика, танець, мистецтво слова, виконавське мистецтво (циркові мистецтва, театральне мистецтво) і образотворче мистецтво (архітектура, аудіовізуальні мистецтва, образотворче мистецтво та ремесла).

Аналізуючи історичний ракурс розвитку шкільного музичного виховання, слід відмітити, що цей процес відбувався як на рівні удосконалення рівня спеціальної музичної освіти, так і під час музичного виховання школярів у загальноосвітній школі.

Так, у 1968 році вступив в дію «Закон про державну допомогу для музичних шкіл» (147/1968), який засвідчив, що з того часу питання фінської музичної освіти стало цілеспрямованим, організованим процесом в контексті базової художньої освіти підростаючого покоління.

Доповненням до вищезгаданого закону музичних шкіл став «Закон про музичні школи, які отримують субсидії» (402/1987) котрий набрав чинності у серпні 1987 року. У законі вказується, що музичні освітні заклади відповідають за музичну освіту, розвиток національної музичної культури та мають розширювати музичні уподобання учнів. Варто відзначити, що музичні школи Фінляндії й наразі постійно підтримуються державними субсидіями.

«Закон про музичні школи № 516» від 7 квітня 1995 року засвідчував, що музичні школи в країні необхідні для загальнокультурного розвитку підростаючого покоління й наголошував, що метою закладів музичної освіти є забезпечення початкової музичної освіти, організації заходів, пов'язаних з розвитком музичної культури дітей та юнацтва [3].

Фінська музична освіта має міцну позицію в суспільстві і користується підтримкою громадян. Одним із ключових факторів успіху фінської музичної освіти була його модель фінансування. Державна та муніципальна підтримки в поєднанні з платою за навчання створили базу для роботи музичних шкіл. Державне фінансування дає можливість дітям та молодим людям залучатися до мистецтва, незалежно від фінансової ситуації батьків.

Розширений навчальний план музичної освіти, як частина основної освіти мистецтв, пропонує великий вибір можливостей для

вивчення музики. Учні вчать основний та додаткові інструменти, теорію та історію музики, композицію, музичні технології, виступають в складі ансамблів та оркестрів.

В 1998 році було прийнято «Закон про базову освіту в галузі мистецтва» (21.8.1998/633). Визначальний зміст якого – цілеспрямований рівень музичної освіти дітей та молоді, який створює можливості виразити себе і допоможе зорієнтуватись в професійному напрямку. Організаторам навчання надавалися державні дотації на передбачені Законом витрати. Цей Закон набрав чинності з 1 січня 1999 року. Вищезгадані Закони супроводжувались рядом указів та актів, спрямованих на покращення умов музичного розвитку та виховання учнівської молоді.

З 2000 року постійно вносяться корективи та уточнення до Законів та положень в питаннях художньої освіти. Міністерство освіти і культури Фінляндії є відповідальним за розвиток музичної галузі, підготовку відповідного законодавства та виділення коштів із національного бюджету. Керуючу роль виконують Центральна рада мистецтв, Центр розвитку мистецтв та Національна рада по музиці.

У прийнятому урядом у 1992 році «Законі про освіту» наголошувалось, що одним із важливих напрямків розвитку загальної освіти в цілому є залучення шкільництва до виховання мистецтвом. Це потребувало відповідної підготовки фахівців з музики та інших видів мистецтва, а згодом, у 1995 році, Національною радою освіти було затверджено вимоги до викладацького складу, на основі шкільних навчальних програм.

Міністерство освіти є вищим освітнім органом у Фінляндії, який контролює державне субсидування освіти та навчання, починаючи від початкової та середньої загальної освіти до професійної підготовки в закладах освіти. Міністерство освіти і Національна рада з питань освіти відповідають за реалізацію політики у галузі освіти та управління системою освіти на рівні центрального уряду. Проте багато питань вирішуються самими організаціями освіти та підготовки, тобто місцевими органами влади та їх консорціумами. Дошкільна та базова освіта, вища середня загальна та професійна освіта регулюються цілями, встановленими законодавством та національними основними навчальними програмами. Загальна освіта та професійне навчання фінансуються спільно з урядом та місцевою владою.

Якщо говорити про музичне виховання фінської дитини, то воно починається ще до

її народження, у Фінляндії існують музичні ігрові школи для майбутніх мам. І вже з раннього дитинства більшість дітей відвідують музичну ігрову школу для мам та малюків.

Йдучи до школи, діти з першого класу вивчають рідну (фінську) мову, читання, математику, природознавство, релігію (згідно віросповіданням), музику, образотворче мистецтво, працю і фізкультуру. На одному уроці може вивчатися відразу кілька дисциплін.

З 4 класу діти починають вивчати додаткові дисципліни предмети за вибором. У кожній школі вони свої: швидкість друкування на клавіатурі, комп'ютерна грамотність, вміння працювати з деревом, хорівий спів тощо.

Майже у всіх школах є обов'язковим навчання гри на музичних інструментах з метою виявлення музичних здібностей та нахилів учнів. За роки навчання діти випробовують все, від сопілки до контрабаса.

Поглиблене вивчення одних предметів не впливає на вивчення інших. Тут не вважається, що математика важливіша, наприклад, за мистецтво. Навпаки, єдиним винятком для створення класів з обдарованими дітьми можуть бути схильність до малювання, музики і спорту.

Початкова музична освіта спрямована на врахування індивідуального розвитку дитини та має на меті:

- зародити любов до музики;
- здобути музичний досвід, навички, які складають основу музичної освіти;
- навчити отримувати музичне задоволення;
- вивчати і слухати музику, навчати виражати себе за допомогою музики;
- приймати участь у концертах;
- розробляти голос та вокальні можливості дитини;
- навчити грати на різних інструментах;
- навчити сприймати та розуміти основні поняття музики.

В рамках шкільної системи діти та підлітки отримують базову освіту в галузі різних видів мистецтва й музики в тому числі («Загальний курс мистецтва»). Цілі, визначені для загальноосвітньої школи, мають на меті сприяти позитивному ставленню до мистецтва, підвищенню інтересу, навчанню слухати музичні твори, підготовці навичок та їх взаємодії за допомогою музики.

До речі, в Фінляндії існують літні мистецькі табори, де діти вчаться театральному, аудіовізуальному, художньому мистецтвам, співають, танцюють, створюють фотогалереї своїх досягнень.

Зокрема, існують музично-ігрові центри, наприклад «Музиканти» в Куркілі, Східна Фінляндія, де проходять музичні, театральні, танцювальні покази, виставки художніх робіт студентів центру.

Національна спадщина Фінляндії – це головна ідея, що проходить через весь навчальний план від загальноосвітньої до середньої школи. Культурна ідентичність, що виражається через народні мистецтва (танець, музика, ремесла), є надзвичайно важливою частиною життя Фінляндії. Народна музика користується широкою популярністю і продовжує розвиватися з кожним поколінням.

У середині минулого століття музичне виховання дітей було зосереджено у межах уроків співу, але поступово такі уроки набули більш широкого наповнення. Поряд із співом на уроках музики все більшого значення набувала інструментальна музика, слухання музичного виконавства та різних форм творчості.

Сьогодні кількість годин музики на тиждень залежить від рішення керівництва школи. Мінімальна кількість годин у 1-6 класах становить 1 годину на тиждень протягом навчального року. Починаючи з 3 класу, уроки музики зазвичай становлять 4 години на тиждень. Музика є обов'язковою, в основному, до сьомого класу, після чого даний предмет стає факультативом.

У перших чотирьох класах метою уроків музики є виявлення та розвиток музичних здібностей учнів. Учні набувають досвіду гри на різних інструментах. Програма музичного виховання передбачає набуття учнями досвіду роботи з різними звуковими світами та музикою, а також заохочує їх до активної творчості й надає можливість виразити себе в музиці та надавати реальну музичну форму власним ідеям.

Однією із поширених методик викладання музичного мистецтва у Фінляндії стала програма Suzuki Voice. Метод Suzuki був розроблений японським скрипалем, майстер-педагогом Шинічі Судзукі (Shinichi Suzuki). В 1986 році фінський доктор Пайві Куккамакі (Peavey Kukkamaki) вперше застосував його у Фінляндії. Згідно філософії Судзукі (Suzuki), кожна дитина може навчитися грі на музичному інструменті, так само вільно, як вчиться говорити рідною мовою.

Вивчення ритму, музичних форм, гармонії, мелодії, динаміки та тональностей складають основу змісту музичного навчання в загальноосвітніх школах. Судзукі (Suzuki) вважав, що всі діти мають здібності, але успішність їх розвитку залежить від умов, які

створюють батьки та вчителі [7].

Музика та образотворче мистецтво, які викладаються в загальноосвітніх школах допомагають учням знайти їхні вподобання, заохочують дітей бути творцями, розуміти музичні та художні твори, сприяють розвитку емоційного інтелекту, розвитку учня. Формують естетичну й етичну поведінку особистості в суспільстві, світосприйняття, світогляд дітей.

За словами дослідників фінської системи освіти І. Жерноклесєва та Т. Пушкарьової: «Через слухання й відтворення музики в дітей формується музична концепція, тобто глибоке розуміння музики. Цей предмет дає учням можливість формувати власний світогляд, бути обізнаними в різних жанрах музики. Музичні навички розвиваються під час довготривалої практики шляхом багаторазового повторення...» Саме музика відіграє важливу роль у формуванні духовного світу школярів, їх індивідуальності.

У середній школі кількість видів діяльності на уроках музики збільшується. Так, наприклад, програмою музичного виховання у п'ятому-дев'ятому класах передбачено:

- слухання музики учнями та аналіз відчуттів, які виникають в результаті прослуханого;
- участь у хоровому співі;
- розвиток навичок відтворення мелодії та ритму;
- гра в ансамблях;
- навчання вмінь відрізнати різні жанри музики та музику різних епох та культур;
- сприйняття національної фінської музики;
- використання музичних концепцій у поєднанні із створенням та прослуховуванням музики;
- використання елементів музики у розробці та реалізації своїх музичних ідей та думок.

Однією з примітних особливостей фінської музичної освіти є компетентний викладацький склад. Фахівців та викладачів музичного мистецтва, головним чином, готують музичні консерваторії, зокрема музична академія імені Я. Сібеліуса, що в Хельсінкі та університет прикладних наук Ювяскюля (м. Ювяскюль), університет в Аалто. Університет мистецтв та дизайну театральної академії в Хельсінкі є реформатором виконавського мистецтва й здійснює підготовку танцюристів, хореографів, акторів, режисерів, драматургів.

Програми підготовки вчителів музичного мистецтва, розраховані на 4-5

років навчання. Майбутні вчителі музичного мистецтва можуть вивчати не тільки основний фах, а й ряд додаткових предметів за вибором. На вивчення основного фаху відводиться 55 кредитів. Крім того, майбутні педагоги також отримують додатково ще 35 кредитів, які вони можуть використати для вивчення ще одного додаткового фаху. Багато студентів обирають ще й третій фах. Зазвичай кваліфікація учителя-предметника відповідає 180 кредитам. Більшість педагогів при цьому спеціалізуються в двох або більше дисциплінах [1].

Фінські вчителі вільні у виборі методик викладання. В початковій школі можливо вільно поєднати математику і мистецтво, мову та літературу. У такий спосіб учень спонтанно втягується в світ світосприйняття, вміння думати комплексно, розвивати розумові здібності.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Проведений ретроспективний аналіз процесу організації музичного виховання Фінляндії дозволив зробити наступні висновки. Сучасні науковці, як вітчизняні (Л. Волинець, В. Бутова, С. Гринюк, К. Котун, Е. Вільчковський), так і зарубіжні (П. Донд (P. Dond), Л. Крокфорс (L. Krokfors), Т. Ланкінен (T. Lankinen)) прискіпливо вивчають фінську систему освіти, оскільки урядом країни разом з освітянами було проведено ряд реформ, спрямованих на підвищення ефективності освіти. Основною метою реформ було створення умов для розкриття талантів учнів в різних сферах діяльності. В Фінляндії система освіти направлена на подолання стереотипів про головні та другорядні предмети. Вивчення музичного мистецтва сприяє гармонійному розвитку особистості та дає можливість розкрити здібності учнів. Навчання в фінській школі ґрунтується на тісній взаємодії учня, батьків та вчителів, що зумовлює не тільки якісну інтелектуальну підготовку, а й правильне соціальне виховання.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Базелюк Н. В. Особливості запровадження освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» у вищій освіті Фінляндії / Н. В. Базелюк // Наука і освіта. – 2012. – № 7. – С. 13–16.
2. Гринюк С. П. Професійна підготовка майбутніх вчителів іноземних мов в університетах Фінляндії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Гринюк Світлана Петрівна; Нац. авіац. ун-т. – К., 2013. – 220 с.
3. Закон про музичні школи, що отримують державні субсидії (402/1987).
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1987/19870402>

5. Карпенко О. В. Децентралізація надання освітніх послуг школами Фінляндії / О. В. Карпенко, Є. Ф. Демида // Педагогіка і психологія. – 2014. – № 2. – С. 91–98.

6. Котун К. В. Використання педагогічного портфоліо у процесі підготовки майбутнього вчителя початкової школи у Фінляндії / К. В. Котун // Порівнял. проф. педагогіка. – 2013. – Вип. 1. – С. 246–255.

7. Lankinen T. Case Study / Finland / Timo Lankinen // Building Blocks for Education: Whole System Reform Toronto, September 2010. – 34 p. – URL : http://www.edu.gov.on.ca/bb4e/finland_casestudy2010.pdf

8. Suzuki Music. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://suzukimusic.ru/method-suzuki/about-method.html>

REFERENCES

1. Bazelyuk, N. V. (2012). Osoblyvosti zaprovadzheniya osvityno-kvalifikatsiynoho rivnya «mahistr» u vyshchii osviti Finlyandi.

2. Hrynyuk, S. P. (2013). Profesiyna pidhotovka maybutnikh vchyteliv inozemnykh mov v universytetakh Finlyandi.

3. Zakon pro muzychni shkoly, shcho otrymuyut derzhavni subsydiyi (402/1987). [Elektronnyy resurs]. – Режим доступу: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1987/19870402>

4. Karpenko, O. V. (2014). Detsentralizatsiya nadannya osvitynih posluh shkolamy Finlyandi.

5. Kotun, K.V. (2013). Vykorystannya pedahohichnoho portfolio u protsesi pidhotovky maybutnoho vchytelya pochatkovoyi shkoly u Finlyandi.

6. Lankinen T. Case Study / Finland / Timo Lankinen // Building Blocks for Education: Whole System Reform Toronto, September 2010. – 34 p. – URL: http://www.edu.gov.on.ca/bb4e/finland_casestudy2010.pdf

7. Suzuki Music [Elektronnyy resurs]. – Режим доступу: <http://suzukimusic.ru/method-suzuki/about-method.html>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ВАГІНА Оксана Миколаївна – аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: становлення та організація навчально-виховного процесу у школах Фінляндії.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

VAGINA Oksana Mykolayvna – post-graduate student correspondence course study Department of Pedagogy and Pedagogy Management of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: the formation and organization of the educational process in schools in Finland.

*Дата надходження рукопису 29. 12. 2017 р.
Рецензент – д.п.н. професор В. Ф. Черкасов*

УДК378.013+780.71

ВАН Лу –

преподаватель Шеньянской консерватории (Китай)
e-mail: 13555835138@163.com

ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ МУЗЫКИ В ФОРМИРОВАНИИ ХУДОЖЕСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО МИРОВОСПРИЯТИЯ ЛИЧНОСТИ УЧИТЕЛЯ

Постановка и основание актуальности проблемы. Художественное воспитание молодежи, приобщение их к искусству во многих странах и культурах имеет целью влияния на духовный мир личности, способной этот мир сделать более эстетическим и совершенным.

Поэтому формирование художественно-эстетического мировосприятия – проблема, актуальная для педагогики искусства, как Китая, так и Украины. Сущность художественно-эстетического восприятия основана на способности, готовности и подсознательной направленности личности

воспринимать, осмысливать, оценивать мир через опыт общения с искусством. Искусство отражает мир, жизненные реалии, человеческие отношения комплексом своих возможностей, которые тесно связаны с типом культуры, эпохой, стилем и другими различными социо-культурными факторами, оказывающими влияние на творческую личность и её художественное мировоззрение.

Учитель музыки призван использовать весь художественно-педагогический потенциал музыки в её стилевом и жанровом разнообразии. Каждый художественный